

**RAMONA RĂDUȚ-TACIU
CORNELIA STAN
OLGA CHIȘ
DANIEL-COSMIN ANDRONACHE**

**DICȚIONAR PRAXIOLOGIC
DE PEDAGOGIE
VOLUMUL I
(A–D)**

Cuprins

LISTA AUTORILOR	7
PREFĂTĂ	11
A	13
Bibliografie (pentru litera A)	140
B	149
Bibliografie (pentru litera B)	162
C	163
Bibliografie (pentru litera C)	287
D	295
Bibliografie (pentru litera D)	366
APLICAȚII GENERALE	371

A

Abac – 1. Instrument de calculat, folosit în antichitate de greci, romani, chinezi etc.

În prezent, el este un material didactic intuitiv, indicat în predarea numerației orale și scrise și în înțelegerea operațiilor cu numere naturale (adunări, scăderi, înmulțiri, împărțiri). Este foarte ușor de confectionat, fiind alcătuit dintr-un cadru cu vergele pe care se pot deplasa bile colorate. Bilele din partea stângă se mută în partea dreaptă, pe măsură ce se compun numerele; în sens invers, numerele se descompun. Cu ajutorul acestei resurse materiale, elevii sunt sprijiniți să înțeleagă logic modul de compunere a numerelor, ordinea de mărime, care se expun la fel ca în numerația scrisă, respectiv mai întâi unitățile, apoi zecile după unități, apoi sutele după zeci și.a.m.d. (*Dicționar de pedagogie*, 1979). (Exemplu: Doamna învățătoare a solicitat părinților elevilor din clasa pregăitoare procurarea mai multor rechizite școlare, printre care și câte un abac.)

2. Abac pentru operația de înmulțire – Tăblă de plastic, de formă pătrată, mai mică decât formatul A4, cu butoane, atât pe orizontală, cât și pe verticală, cu ajutorul căreia se rezolvă corect și imediat operațiile de înmulțire. Apăsând butoanele respective, accesăm prin ele factorii înmulțirii, iar pe cadran se va afișa rezultatul corect. Vezi și **numărătoare, socotitoare**.

Abandon – 1. Părăsire, împotriva regulilor morale și a obligațiilor legale, a copiilor, a familiei etc. (*Dicționar explicativ al limbii române*, 2009). **2. Abandon al copilului** – Părăsirea sau îndepărțarea totală de copil, de către unul sau ambii părinți, prin renunțarea la obligațiile legale sau morale față de familie. Abandonul are implicații nefavorabile dezvoltării copilului în ansamblul său, în plan intelectual, fizic sau emoțional, determinând dificultăți în educația acestuia. (Exemplu: Criza emoțională a elevului este generată de faptul că a fost abandonat de tată.) **3. Abandon școlar** – Părăsire temporară sau definitivă, de către elev, a școlii, înainte de terminarea studiilor (M. Ștefan, 2006), prin închetarea frecvențării școlii, părăsirea sistemului educativ, indiferent de nivelul la care s-a ajuns, înaintea finalizării/ încheierii ciclului de studiu început, a nivelului de învățământ, înaintea obținerii unei calificări sau a unei pregătiri profesionale complete. În Nota MECT nr. 1570 din 20.11.2008 (<http://www.isj.dj.edu.ro/down/adrese/2008/Nota%201570%20din%2020.11.2008.pdf>), abandonul școlar este definit ca „situația în care un elev a frecventat școala o anumită perioadă de timp, după care renunță, se retrage sau părăsește școala, fără intenția de a mai reveni”. La nivel național, indicatorul folosit pentru a avea o imagine clară asupra acestui fenomen este determinat pe baza metodei intrare-ieșire, conform metodologiei Institutului Național de Statistică. Abandonul școlar poate fi determinat pentru trei situații

distințe: a) pe un an școlar (calendaristic); b) pe ciclu de învățământ; c) pe cohortă. Pentru problematica abandonului școlar, indicatorii specifici derivați și formula de calcul specifică acestora sunt prezențați în aceeași notă a ministerului: **Abandon pe un an școlar** = Numărul de elevi înscriși la începutul anului școlar +/- numărul elevilor transferați – (numărul elevilor promovați la sfârșitul anului școlar + numărul elevilor repenți + numărul elevilor corigenți + decese + retrași temporar); **Abandon pe ciclu de învățământ** = Numărul de elevi înscriși la începutul ciclului școlar – (numărul elevilor promovați la sfârșitul ciclului școlar + decese + retrași); **Abandon pe cohortă la nivelul învățământului obligatoriu de zi** = Numărul elevilor înscriși la începutul clasei I – (numărul elevilor absolvenți ai ultimei clase a învățământului obligatoriu + decese + emigranți/ retrași definitiv + numărul de elevi înscriși la alte forme de învățământ). (*Exemplu:* În anul școlar precedent, la nivelul comunei noastre, deși există categorii defavorizate social, s-a înregistrat un număr foarte mic de cazuri de abandon școlar.) Formula de calcul a ratei abandonului școlar este: raportul procentual dintre numărul de elevi care au abandonat școala și numărul total de elevi care au fost înscriși în anul școlar respectiv. Abandonul școlar, prin părăsirea definitivă a școlii înaintea finalizării/ încheierii ciclului de studiu început, a nivelului de învățământ ori a obținerii unei calificări sau a unei pregătiri profesionale complete reprezintă o problemă majoră pentru cei care se află în această situație, dar și pentru societate, crescând numărul persoanelor lipsite de educație și neintegrate socio-profesional.

Abatere/ deviație simplă (notată cu d) – Abaterea fiecărei valori a caracteristicii de la nivelul mediu al caracteristicii respective. Ea se obține calculând diferența dintre fiecare valoare individuală a variabilei și nivelul mediu (\bar{x}) al caracteristicii: unde $\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$, N fiind numărul total de rezultate/ valori. De aceea, unele abateri vor fi numere negative (atunci când valoarea variabilei este mai mică decât media), iar altele numere pozitive (atunci când valoarea variabilei este mai mare decât media). Rezultă că suma algebraică (calculată luând în considerare semnele abaterilor) a tuturor acestor abateri trebuie să aibă valoarea zero: $\sum d = \sum (x - \bar{x}) = 0$ (M. Bocoș, 2007b).

Abatere/ deviație medie (notată cu D_m) – Media abaterilor individuale de la media aritmetică, ale fiecărei valori, fără să se țină cont de sensul și semnul acestor valori, adică luând în considerare abaterile de la medie în valoare absolută. Ea se determină astfel: a) Dacă datele nu sunt grupate, se determină media aritmetică (notată cu m), se calculează abaterile de la medie ($x - m$) pentru fiecare valoare și se determină abaterea/ deviația medie aplicând formula: $D_m = \frac{\sum |x - m|}{N}$, în care abaterile de la medie ($x - m$) se iau în valoare absolută, iar N este numărul total de rezultate/ valori. b) Dacă datele sunt grupate, se determină x_k pentru fiecare interval, se fac într-o coloană diferențele ($x_k - m$), în altă coloană produsele $f \cdot |x_k - m|$, iar abaterea/ deviația medie

se calculează cu ajutorul formulei: $D_m = \frac{\sum f|x_k - m|}{N}$ (M. Bocoș, 2007b). Abaterea medie liniară are ca unitate de măsură unitatea de măsură a variabilei analizate.

Abatere standard/ deviație standard/ abatere etalon/ abatere medie pătratică/ abatere tip (notată cu σ sau s) – Indicator statistic care permite estimarea uniformității valorilor unui set de date, respectiv gruparea sau dispersia acestora în raport cu o valoare medie. Este cel mai răspândit indicator/ indice de dispersie care caracterizează nivelul de omogenitate/ eterogenitate al unei populații, în raport cu variabila în cauză. Ea urmărește să exprime gradul de împrăștiere/ dispersie a valorilor în jurul mediei și se calculează cu ajutorul formulei: $\sigma = \sqrt{\sigma^2}$, unde σ^2 (sau s^2) este dispersia/ varianța. Vezi și **dispersia/ varianța** (notată cu σ^2 sau s^2).

Abateri de la disciplina școlară – Acte de indisciplină ale elevilor, care au loc în instituțiile de învățământ, prin încălcarea regulamentelor de organizare și funcționare a unităților de învățământ (aplicabile la nivel național) sau a regulamentelor de ordine interioară (elaborate în cadrul fiecărei instituții de învățământ, în funcție de managementul intern). Aceste abateri sunt sancționate în funcție de gravitatea lor, putând ajunge la exmatricularea elevilor din toate unitățile de învățământ, fără drept de reînscriere pentru o perioadă de timp (articolele 147 și 155 din Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar – Anexă la OMEN nr. 5115/15.12.2014) (<http://www.edu.ro/index.php/articles/22583>). (Exemple de abateri de la disciplina școlară: comportament agresiv față de colegi sau față de personalul școlii, deteriorarea bunurilor școlii, fumatul, consumul de droguri sau băuturi alcoolice în școală, utilizarea telefoanelor mobile în timpul orelor de curs sau în timpul evaluărilor, efectuarea de absențe nejustificate etc. – M. Ștefan, 2006)

Abecedar – Manual școlar elementar, specific clasei I, care vine în sprijinul învățării cititului și scrisului, prin asimilarea unor convenții grafice. Abecedarul asigură bazele achiziționării în paralel a capacităților fundamentale de citire și scriere, pornind de la elemente de construcție a comunicării. Prin modul de concepere și structurare a abecedarului se poate beneficia de un fond științific pentru dezvoltarea intelectuală, morală și estetică a școlarilor mici.

Abilitare (a conducătorilor de doctorat, în învățământul superior) – Certificarea calității unei persoane de a conduce lucrări de doctorat (Legea Educației Naționale nr. 1/ 2011, cu modificările și completările ulterioare, Anexa 1 – Lista definițiilor termenilor și a expresiilor utilizate în cuprinsul legii, punctul 1) (<http://edu.ro/>). La articolul 300 din aceeași lege, se prevede: „Abilitarea constă în: a) redactarea unei teze de abilitare; b) susținerea publică a tezei de abilitare în fața unei comisii de specialitate numite de CNATDCU și formată din cel puțin trei persoane, care au calitatea de conducător de doctorat, în țară sau în străinătate; c) admiterea tezei de abilitare în urma susținerii publice; d) obținerea atestatului de abilitare.”

Abilitare curriculară – Certificarea calității unei instituții/ structuri instituționale/ persoane sau a unui cadru didactic/ organism, de a proiecta, elabora, implementa, evalua și revizui un anumit curriculum. Persoanele/ cadrele didactice sunt abilitate curriculară în urma unui proces de formare și specializare profesională în domeniul curriculumului, care asigură amplificarea cunoștințelor psihopedagogice, metodice și de specialitate necesare pentru activizarea, completarea și lărgirea competențelor profesionale, în raport cu cerințele unui învățământ de calitate. Competențele dobândite și dezvoltate pot asigura adaptarea la nevoile și interesele elevilor, prin identificarea și multiplicarea de bune practici curriculare și didactice, novatoare, pentru aplicarea curriculumului la clasă. Prin abilitarea curriculară a cadrelor didactice se asigură corespondența dintre curriculumul intenționat și cel realizat în școală. În același timp, se respectă prevederile articolelor 65 și 66 din Legea Educației Naționale nr. 1/ 2011, cu modificările și completările ulterioare (<http://edu.ro/>), prin care se evidențiază importanța creșterii rolului școlii în aplicarea curriculumului (<http://www.ise.ro/oportunitati-si-provocari-in-aplicarea-curriculumului-la-nivelul-scolii-invatamant-primar-si-gimnazial>). (Exemplu: Pentru buna implementare a curriculumului la clasa pregătitoare, învățătorii participă, periodic, la cursuri de abilitare curriculară.)

Abilitare managerială – Certificarea calității și conferirea dreptului de a ocupa funcția de manager, în urma unui examen sau concurs. În sistemul educațional preuniversitar, directorii de instituții de învățământ și inspectorii școlari trebuie să dețină abilitare managerială, conducând și îndeplinind funcții de previziune și organizare a activității didactice și educaționale, de coordonare și control a personalului subordonat (titlul IV: Statutul personalului didactic, din Legea Educației Naționale nr. 1/ 2011, cu modificările și completările ulterioare) (<http://edu.ro/>). Vezi și **cadru didactic manager, capacitate managerială, comisia de control managerial intern, competențe manageriale (în domeniul educațional), conducerea școlii, corpul național de experți în managementul educațional**.

Abilitate – 1. Capacitate dobândită a individului de a desfășura o activitate care presupune îndemânare, pricepere, dexteritate, precizie, finețe, formându-se prin exercitare și dezvoltându-se prin acțiunea favorizantă a mai multor factori, dintre care inteligența are un rol principal (E. Noveanu, D. Potolea, (edit.), 2007). Abilitățile pot fi prezente în toate tipurile de activități: intelectuale/ mintale, artistice, sportive, practice/ motorii, manuale etc. Prin activitățile didactice se poate contribui la dezvoltarea abilităților de bază ale elevilor (care permit trecerea la achiziții ulterioare mai complexe), dar și a abilităților de nivel superior (aplicable și transferabile într-o multitudine de contexte de învățare), acestea fiind prevăzute prin finalitățile educaționale specifice diferitelor niveluri de studii. **2. Abilitate comunicațională (în context educațional)** – Capacitate de adaptare/ prelucrare a informației și de exprimare facilă, cu pricepere, ingeniozitate și claritate, prin intermediul diverselor forme de limbaj, în scopul de a prezenta, explica, exemplifica sau ilustra diverse aspecte tematice informative și formative, specifice cadrului educațional. Totodată, semnifică și aptitudinea de a decodifica în mod corect și eficient mesajul receptat, facilitând transferul de informații în

contexte educaționale. Abilitatea comunicațională este o abilitate cognitivă ce reprezintă o condiție pentru elaborarea și utilizarea optimă, în situații noi și variate, a cunoștințelor și deprinderilor lingvistice, asigurând un tip de reacție dorit în cadrul interacțiunii educaționale (M. Burgoon, 1994). **3. Abilitate curriculară** – Ansamblu de capacitați și dexterități de operare cu ușurință și cu ingeniozitate în domeniul proiectării curriculare, al realizării produselor curriculare și al implementării acestora (C. Cucoș, 2006). Schimbările la nivel curricular implementate în sistemul de educație pretind abilități curriculare ce determină dezvoltarea competențelor de planificare, proiectare și desfășurare eficientă a demersului didactic, crescând calitatea serviciilor oferite de școală. Vezi și **abilitate curriculară**. **4. Abilitate grafică** – Capacitate de a scrie, desena, picta, grava, ilustra, prin intermediul unor semne organizate, figurative sau nu, libere sau codificate, cu scopul de a exprima sentimentele, gândurile, opiniiile etc., de a reflecta realitatea sau de a comunica (F. Wauters-Krings, 2014). În cadrul educațional, abilitatea grafică a elevilor evidențiază potențiale aptitudini intelectuale (de exemplu, realizarea unei scheme logice a unui conținut științific, în luarea notișelor) sau artistice (de exemplu, aptitudinea de a picta), care trebuie exersate și valorificate. Abilitățile grafice ale cadrului didactic favorizează ilustrarea informațiilor și decodificarea mai facilă a mesajului informational transmis, mai cu seamă la vârstele mici ale copiilor (de exemplu, elaborarea unor desene, a unor scheme, a unor organizaitori cognitivi). **5. Abilitate intelectuală/ mintală** – Capacitate cognitivă constituită în baza unor caracteristici/ însușiuri psihice înăscute sau dobândite, care reflectă calitate superioară, precizie și randament în desfășurarea activităților intelectuale. Abilitatea intelectuală implică autoorganizare și adaptare eficientă la sarcinile de învățare. Ea reprezintă o condiție pentru formarea și exersarea deprinderilor, pentru dobândirea și utilizarea cunoștințelor, presupunând o sumă de caracteristici ale individului: curiozitate epistemică, capacitate de observare foarte dezvoltată, plasticitate mentală, gândire logică, capacitate de identificare și de rezolvare a problemelor, creativitate etc. (R. Doron, F. Parot, 2008). **6. Abilitate managerială (în domeniul educațional)** – Capacitatea de a îndeplini eficient roluri și funcții asociate managementului educațional, asigurând în mod optim proiectarea, organizarea, coordonarea, conducerea, controlul și evaluarea activității manageriale, educaționale și didactice. Vezi și **abilitate managerială, cadre didactice manager, capacitate managerială, competențe manageriale (în domeniul educațional), conducerea școlii, decizie managerială (în educație)**. **7. Abilitate manuală** – Capacitatea unei persoane de a efectua cu îndemânare activități manuale în domenii profesionale și artistice (M. Ștefan, 2006). Abilitatea manuală presupune capacitați motrice dezvoltate, deprinderi bine formate, dar și control/ autocontrol cognitiv, având baze în aptitudinile individuale, ca și în antrenamentul asigurat de activitățile didactice, prin intermediul unor discipline de învățământ (de exemplu, „Arte vizuale și abilități practice” sau „Educație tehnologică”). **8. Abilitate motrică** – Capacitate dobândită prin învățare, ce vizează executarea unor mișcări adaptate unui scop, organizate în spațiu și timp, care răspund unor exigențe de precizie, finețe, rapiditate, economicitate, eficiență și regularitate. Vorbim de abilitate doar „dacă sarcina este suficient de dificilă pentru a nu fi realizabilă dintr-o dată și impune învățarea mijloacelor de atingere a scopului. Acest proces ajunge la o automatizare și la o interiorizare

a controlului mișcării, ca și la o integrare a elementelor constitutive ale răspunsului într-o secvență motrică continuă și stabilă. (...) abilitatea corespunde unei funcționări economice, adică unei mobilizări restrânsă a resurselor de atenție și stabilitării unui raport optimal între lucrul mecanic produs și consumul energetic prilejuit de acest lucru." (R. Doron, F. Parot, 2008, p. 10) **9. Abilitate pedagogică** – Ansamblu de capacitați pedagogice (de exemplu, adaptabilitate în depășirea situațiilor problematice apărute în demersul didactic, capacitate de comunicare eficientă, de interacțiune cu copiii, de soluționare eficientă a conflictelor, de management al clasei, de orientare înspre dezvoltarea creativității elevilor, de valorificare a valențelor educaționale ale conținuturilor, de evaluare și.a.m.d.), specifice cadrului didactic, care conduc la instruirea și educarea optimă a elevilor, la formarea și dezvoltarea personalității acestora. Abilitatea pedagogică concură la asigurarea competenței pedagogice și se dezvoltă gradual, în timp, ca urmare a acumulării experienței didactice, a formării și autoformării continue. Vezi **cadru didactic, competențe pedagogice/ psihopedagogice/ didactice, decizie pedagogică**. **10. Abilitate practică** – **10.1.** Capacitate de aplicare în practică, (re)semnificare, aprofundare, fixare și consolidare a cunoștințelor teoretice, prin intermediul pricerelor și deprinderilor. Abilitatea practică solicită îmbinarea muncii fizice cu cea intelectuală, presupunând îndemânare, precizie, finețe, simț practic, spirit de observație, atenție, imaginație, analiză critică, gust estetic, creativitate. Sistemul educațional vizează dezvoltarea abilităților practice în cadrul tuturor disciplinelor de studiu, în acord cu specificul fiecărui domeniu științific. **10.2.** Disciplină școlară de studiu, regăsită (conform noului curriculum pentru învățământul primar, axat pe integrare disciplinară) sub denumirea de „Arte vizuale și abilități practice”. În conformitate cu Anexa 1 a OMEN nr. 3371/ 12.03.2013 privind aprobarea planurilor cadru de învățământ pentru învățământul primar și a Metodologiei privind aplicarea Planurilor cadru de învățământ pentru învățământul primar (<http://www.edu.ro/index.php/articles/19600>), planul-cadru de învățământ, disciplina „Arte vizuale și abilități practice” are alocate 2 ore pe săptămână la clasa pregătitoare, clasele I, a II-a, a III-a și 1 oră pe săptămână la clasa a IV-a. Fiind o disciplină integrată, situată la intersecția ariilor curriculare „Arte” și „Tehnologii”, „conținuturile învățării se constituie din inventarul achizițiilor necesare elevului pentru familiarizarea cu elemente de bază ale celor două domenii integrate. Astfel, ele sunt grupate pe următoarele domenii: desen, pictură, modelaj, textile și hârtie, construcții, foto-video.” (Programa școlară pentru Arte vizuale și abilități practice, clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a, aprobată prin OMEN nr. 3418/ 19.03.2013 privind aprobarea programelor școlare pentru învățământul primar, clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a) (<http://www.edu.ro/index.php/articles/19601>). În învățământul preșcolar, Abilitățile practice sunt integrate domeniului experiențial Om și societate, având alocată câte 1 oră pe săptămână, la toate grupele de vîrstă (Curriculum pentru învățământul preșcolar (3-6/ 7 ani), 2008). Atât în grădiniță, cât și în școală, valoarea educativă a activităților/ lecțiilor de Abilități practice constă în faptul că asigură condiții necesare pentru proiectarea, confecționarea și evaluarea unor produse, pentru însușirea unor tehnici de lucru cu materiale și instrumente diferite, concretizându-se în dezvoltarea psihomotorie, intelectuală, afectivă și estetică a copilului. **11. Abilitate relațională** – Capacitatea unui individ de a stabili

ușor și adecvat relații cu alții, de a acționa în funcție de regulile unui grup, de a adopta roluri sociale diferite și corespunzătoare, în funcție de context. Abilitatea relațională „se exprimă prin stima de sine, afirmarea personală, toleranța la frustrare, capacitatea de a-și regla emoțiile, cooperarea, altruismul, empatia, capacitatea de rezolvare a unor probleme interpersonale”. (F. Wauters-Krings, 2014, p. 208) Prin interacțiunea cu ceilalți, în urma experienței acumulate, abilitatea relațională devine tot mai suplă, mai complexă și mai rafinată. În practica educativă, abilitatea relațională amprenteză relația intersubiectivă dintre profesor și elev sau elev-elev, la care interlocutorii participă cu întreaga lor personalitate. Inegalitatea partenerilor implicați în relațiile de tip școlar poate genera dificultăți educaționale, de aceea cadrul didactic trebuie să își dezvolte o bună abilitate relațională, aspect care va favoriza interacțiunea cu elevii, părinții sau cu celealte cadre didactice. Astfel „intensitatea impactului pe care partenerii îl exercită unii asupra altora depinde de calitatea și profunzimea relaționării”. (L. Ezechil, 2002, p. 137) (*Exemplu:* Abilitatea relațională a profesorului contribuie la prevenirea și aplanarea conflictelor dintre elevi.) Elevii își pot dezvolta abilități relaționale prin antrenarea în activități care solicită implicarea activă, spiritul de inițiativă, comunicarea sistematică în toate formele ei, munca în echipă, aplicarea unor tehnici de învățare axate pe interacțiunea de grup etc. (*Exemplu:* Abilitatea relațională a elevilor a favorizat integrarea membrilor în grupul de lucru și dezvoltarea unei motivații comune pentru activitate.)

Abordare – 1. (în general, în teoria și practica educației) Modalitate generală de percepere și de studiere a unei probleme, de elaborare a unui proiect, de definire a unei strategii (E. Noveanu, D. Potolea, (edit.), 2007). (*Exemplu:* Noile documente școlare au propus o vizionare integrată la nivelul abordării curriculare a procesului instrucțiv-educativ desfășurat în grădinițele de copii.) **2. Abordare (educațională) umanistă** – Demers care situează în prim-plan omul și starea de bine a acestuia, promovând valorile prin care se definește umanul, încrederea în valoarea umanului și în posibilitățile de dezvoltare și desăvârșire a personalității umane, precum și concepțiile umaniste cu privire la respectul față de om, față de libertatea și demnitatea acestuia. Abordarea umanistă în educație reprezintă o alternativă la perspectivele pe care se axează acțiunea pedagogică și pornește de la premisa că educația se realizează cu educabilii, pentru ei și asupra lor, în condițiile respectului reciproc, că educatorii trebuie să le permită acestora să ia cât mai multe decizii privind propria lor instruire. În bună parte, aceste cerințe decurg din reprezentarea educabilului ca și co-participant (alături de educator) implicat într-un proces modelator și formativ, de aceea se centrează asupra câtorva aspecte de maximă relevanță: autonomia educativă, responsabilitatea, autoresponsabilizarea, autoorganizarea, elaborarea de proiecte personale de (auto)dezvoltare și de autodepășire, motivația, automotivarea, asigurându-se o combinare armonioasă a elementelor afective și cognitive în cadrul învățării individuale și colective. În abordările umaniste ale activităților educaționale (analize, aplicații, lecții, activități didactice școlare și extrașcolare, dezbateri, cercuri de elevi, workshop-uri etc.) realizate cu elevii, trebuie să se valorizeze opțiunile axiologice ale acestora (culturale, sociale, etice, estetice, religioase, politice etc.), să se realizeze analize ale valorilor promovate, ale

modurilor de acțiune asociate acestora, ale consecințelor lor dezirabile și indezirabile la nivel personal și social și.a.m.d. Vezi și **autodepășire, autoorganizare (în educație), automotivare (în educație), autonomie (instituțională sau personală) (în educație)/ autonomie educativă.**

Abordare analitică (în context educațional) – Demers specific studiului/ tratării unei teme (educaționale) care se bazează pe analiză, pe descompunerea/ disocierea întregului în mai multe părți componente, în scopul înțelegerei acestora, a (inter)relațiilor dintre ele și a funcționării întregului. Abordarea analitică face apel la inteligență, la operațiile gândirii, la mijloace lingvistice și conceptuale ale cunoașterii. În învățare, elemente ale abordării analitice se întâlnesc încă din primul an școlar de studiu (de exemplu, discriminarea unor sunete în cadrul cuvintelor, accentuarea silabelor, descompunerea unei propoziții în cuvinte componente etc.) și continuă, treptat, în forme din ce în ce mai complexe, la toate nivelurile de studiu, contribuind la dezvoltarea mecanismelor gândirii.

Abordare cooperativă (în context educațional) – Demers comun al unui grup de educabili (preșcolari, elevi, studenți, cursanți etc.), bazat pe cooperare în tratarea unei problematici/ probleme/ teme, explorarea unei teme, identificarea de soluții la probleme, elaborarea unui proiect etc. În contexte educaționale, abordarea cooperativă reprezintă o strategie de învățare prin colaborare, bazată pe discuții/ dezbateri referitoare la un subiect, evidențierind eficiența ridicată a grupului de educabili care îndeplinește, în comun, o sarcină de învățare. Fixarea în comun a obiectivelor învățării, divizarea muncii în cadrul grupului, împărtășirea resurselor în grup asigură interdependență pozitivă a membrilor grupului și dinamica dezirabilă a relațiilor dintre educabili. (*Exemplu:* Realizarea obiectivelor operaționale ale lecției s-a asigurat pe baza unei abordări cooperative a sarcinilor de lucru.) Vezi și **cooperare, învățare prin cooperare**.

Abordare curriculară – Tendință contemporană în managementul curricular, care urmărește, cu prioritate, optimizarea raporturilor de (inter)relaționare și de corespondență dintre componentele structurale ale curriculumului: obiective educaționale, conținuturi curriculare, strategii de instruire și strategii de evaluare, precum și între acțiunile de predare, învățare și evaluare subordonate finalităților angajate la nivel de sistem educațional și de proces educațional. În termeni pragmatici, abordarea curriculară se referă la promovarea, în vizionare interacționist-sistemerică, a: relațiilor și interrelațiilor dintre componentele curriculare; interdependențelor reciproc modelatoare dintre obiectivele educaționale, conținuturile curriculare, strategiile de instruire și strategiile de evaluare; unei vizioni referitoare la conceperea activității curriculare, simultan, ca activitate de predare, învățare și evaluare (M. Bocoș, V. Chiș, 2013).

Abordare educațională/ pedagogică/ didactică/ managerială – Modalitate de tratare a unei problematici/ probleme/ situații din domeniul educațional/ pedagogic/ didactic/ managerial. Abordarea pedagogică presupune studierea și interpretarea din diverse perspective (de exemplu, interdisciplinară, psihopedagogică, teleologică,

axiologică, axiomatice, integrată, interactivă, ergonomică, economică etc.) a unor concepții, situații educaționale, fenomene sau particularități ale sistemului educațional sau a funcționării acestuia în diferite secvențe.

Abordare euristică – Abordare educațională care promovează descoperirile realizate de subiectul cunoșcător, pentru sine, ca urmare a realizării unor demersuri de căutare, tatonare, alegere, experimentare în plan mental și practic, experiențiere, rezolvare de probleme, cercetare etc. Abordarea euristică impune procedee logice, strategii mentale și acțiionale și reguli metodice cu impact asupra studiilor teoretice și asupra cercetărilor practice. Vezi și **descoperire didactică/ învățare prin descoperire (dirijată), euristică**.

Abordare informațională a proceselor educaționale/ didactice/ curriculare – Studierea informațiilor care circulă în subsistemele ce compun procesele educaționale/ didactice/ curriculare, din perspectivile: informațiile vehiculate, specificul lor, sensul în care ele circulă, canalul de transmitere, în vederea realizării de analize, modelări, completări și dezvoltări de concepții și paradigmă pedagogice, didactice și curriculare, în manieră activă și proactivă.

Abordare integrată (a conținuturilor curriculare) – Concepție pedagogică/curriculară nouă și modalitate de integrare a disciplinelor de învățământ, care pornește de la premisa că realitatea înconjurătoare se prezintă ca o unitate intrinsecă, iar știința și apoi educația trebuie să reflecte această unitate specifică și nu diversitatea domeniilor de studiu. Abordarea integrată a conținuturilor curriculare valorizează obiectivele, conținuturile și demersurile necesare pentru a transcende divergențele de abordare, de limbaj sau de formă ale diferențelor științe (M. Bocoș, V. Chiș, 2013).

Abordare interacționistă și constructivistă a cunoștințelor – Abordare didactică ce promovează interacțiunile, (inter)relațiile și schimburile intelectuale, verbale, socio-emoționale și afective dintre elev, colegi, profesor și conținuturile curriculare, descoperirea noului de către elevi și construirea noii cunoașteri de către aceștia. Această abordare este o expresie a concepției actuale asupra dezvoltării cognitive a individului, care este interacționistă și constructivistă. Dimensiunea socială joacă un rol pozitiv asupra învățării, procesele interpersonale dintre elevi, ca și cele dintre elevi și profesor, influențând semnificativ pozitiv procesele intrapersonale ale construcției cunoștințelor și ale înțelegерii, inițiind și o activitate reflexivă asupra propriilor cunoștințe (E. Joița, 2006).

Abordare interdisciplinară a fenomenului educațional – Idee directoare în pedagogia modernă, potrivit căreia este necesar ca analizarea științifică a fenomenului educațional, a procesului de formare și modelare a personalității să se realizeze sistemic, din puncte de vedere diferite și interrelaționate: pedagogic, psihologic, biologic, sociologic, filosofic, etic, axiologic și.a.m.d., respectiv în manieră interdisciplinară. Această abordare are următoarele avantaje: asigură investigarea complexă și în profunzime a fenomenului educațional și înțelegerea științifică a acestuia, datorită cooperării dintre